

Bruscon,
a színházcsináló

keresendő, inkább az ügynök szerepét játszó színész fejében. Nem az a kérdés, mennyire állta meg a helyét Loman a társadalmi és egzisztenciális vágóhídon, hogy mennyire volt jó és sikeres, avagy sikertelen a szakmájában, csak az számít, ő miként tekint vissza a pályára, melyre maga és családja egész életét feltette.

A Tímár-történet figyelemre méltó momentumuma sem a kellék-ügy, hanem hogy Tímárt a takarásban sikerült megörökíteni olyan lelkiállapotban, amelyben a színpadon is állhatott volna. Több mint fél évszaddal később Haumann Péterrel ez ugyanígy megeshetne. Loman utazó ügynök szerepében másképp játszik a színész. Kifelé fordul, de befelé figyel. Ott áll előttünk egy valóságos megaláztatásokkal és kreált démonokkal küzdő, elgyötört ember, nem Willy Loman, hanem saját megmászhatatlan hegyei gyűrűjében. Felszínre engedve régmúlt sérelmeket, szembenézve megemésztetlen jelenlegiekkel. A miskolci előadás ringjében a színész a maga gyengeségeit győzi le végérvényesen, létező félelmeibe betekintést engedve ad valami igazán, mélyen felkavarót. Haumann, akinek védjegyévé vált, hogy minden gesztusát magából meríti, mégis elvéve láthatjuk „maszk” nélkül, hogy mindent mutat, csak észre ne vegyük félelmeit, bizonytalanságai feletti rémületét, az utóbbi időben nem menekül attrakciókba. Nem akar lenyűgözni, elkápráztatni, sikert aratni. Elő-előbújik professzionális eszköztárából, bűvésztükkök nélkül vállalja magát – ilyenkor látjuk, mekkora színész valójában. (Arthur Miller keretezi a pályát, Haumann egyik első nagy szerepe Péccsett Eddie Carbone.)

Mindent tud a néző elkápráztatásáról. Bármikor eléri, hogy imádják. Óriási bohóc lakozik benne. Ez rejtőzködésének és szinte ars poeticus profizmusának közös eredője. Szomorú bohóc – a legnagyobb nevetetők egyike. Márkus Lászlóval és Körmendi Jánossal jegyzett *Három nővér*-paródiája klasszikus.

A testiségből indul ki. Elsőrangú és kegyetlen utánzó, az odavetettnek tűnő mozdulat tökélyének mestere. Úgynevezett manírjai sem igazán manírok, esetében a kifejezés nem modorossá vált alkotói eljárást, hanem valamiféle elemzést nem igénylő színészi bájt jelöl. Gyermekit. Állatit. Ahogy a nagy bohócok általában, mindenütt elüt a környezetétől, nem tarto-

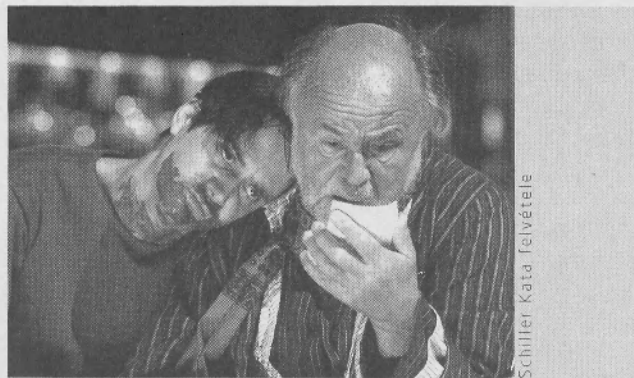
Kővári Orsolya

Örök szólista

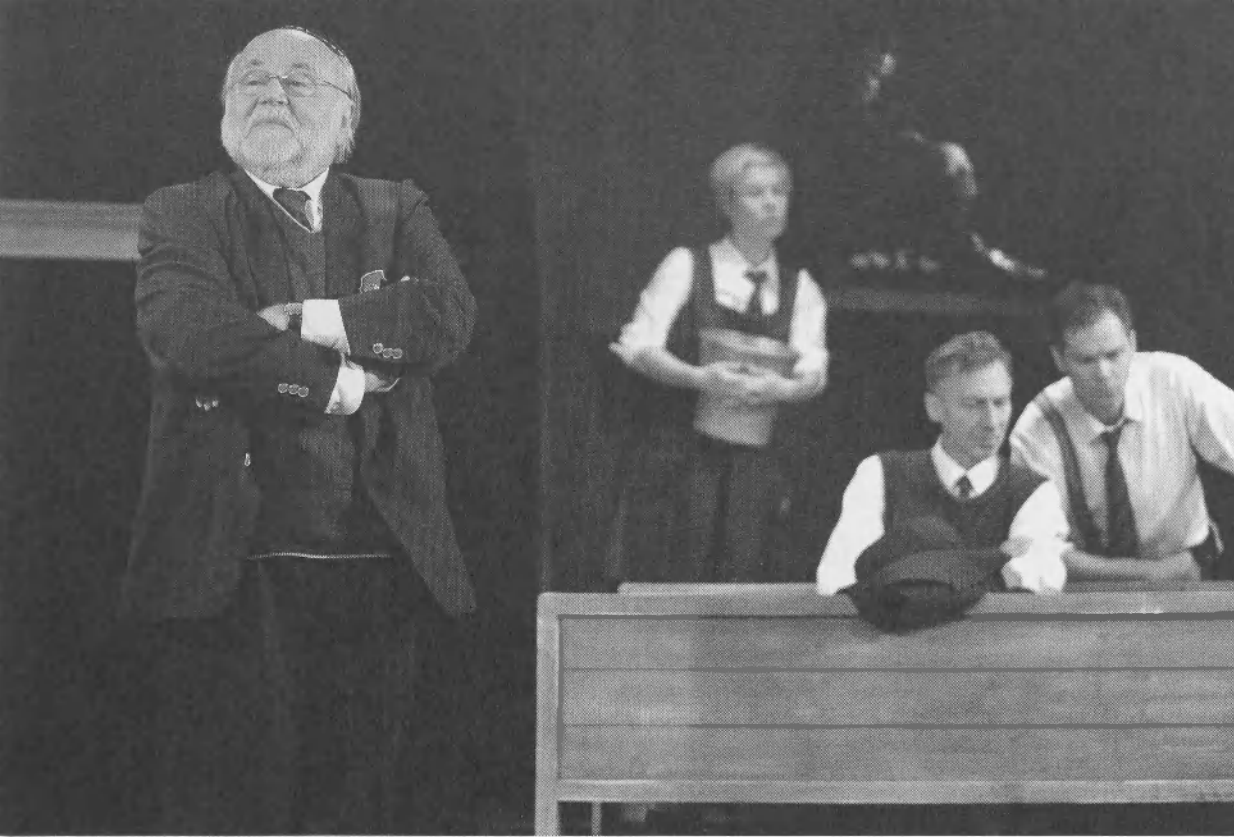
HAUMANN PÉTERRŐL

Aligha akad olyan színházi, aki ne ismerné a képet: Tímár József fájdalmas ábrázattal, görnyedt testtel, két kezében két bőrönddel lépdél Willy Loman ismert végzete felé. Jelenleg főleg a Nemzeti Színház szoborparkjában. A történet érdekessége, hogy a felvétel, mely után bronzba öntötték a színeszt, nem az előadásból való; Tímár egyetlen alkalommal sem tette be a lábát a színpadra két bőrönddel. A kulisszák mögött kapta le Keleti Éva, amint az akkor már súlyos beteg színész a kellékeket próbálgatta, és még mielőtt úgy döntött volna, elég lesz neki a szerephez egy utazótáska is.

Miller drámájának legizgalmasabb olvasata nem a sztóriájában, az öregedésben, a generációs konfliktusokban vagy az amerikai álommal való leszámolásban

Pandarus a Troilus és Cressidában
(Keresztes Tamással)

Schiller Káta felvétele

Abram
A mi osztályunkban
(Pelsőczy Rékával,
Bán Jánossal és
Takátsy Péterrel)

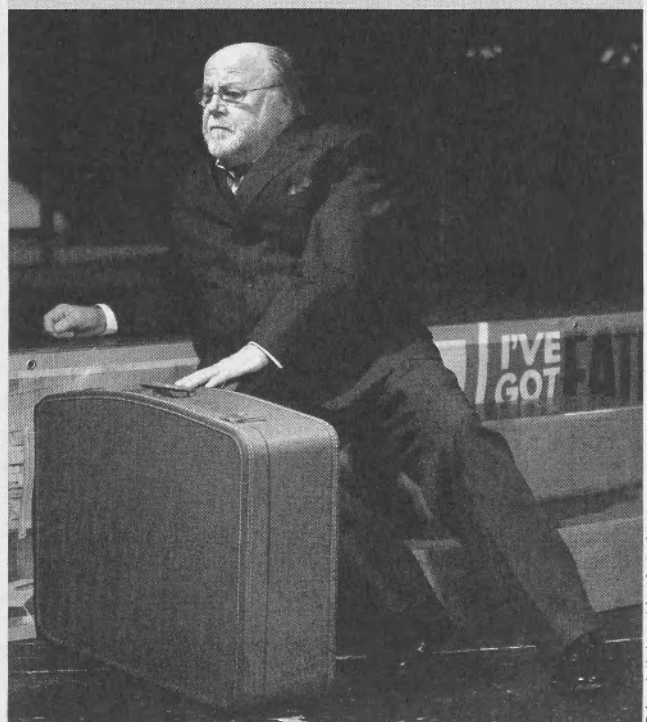
zik sehova, s ez a kívülállás teszi lehetővé számára, hogy büntetlenül kommentáljon. Örök szólista. Gondoljunk csak Harpagonra, Brusconra, Puntila úrra – Haumann nem egyszerűen főszerepet játszik, világ-számot ad elő. Ahogy epizódban is: Pandarusban Purčareténél, Schultz úrban Bozsiknál. Monodrámájával, a *Szókratész védőbeszédével* huszonkilenc esztendősen áll először közönség elé. Máté Gábor sem véletlenül osztja rá Abramot *A mi osztályunkban*, bizzarr névlistájával ő a tűzijáték a sokkoló történelmi műsor végén, akkor jön, amikor már mindent látunk, és egy olyan szituációban, melyben igen sokat kell tudni az arányokról. Nézőtéri friss sebtől vérző lélek hangulati nüánszairól. Haumann gyerekből szólalt meg öregemberként. Megoldása hangulatában emlékeztetett Bertolucci *Huszadik század* című filmjének végére, az árokparton kölykök módjára verekedő vagy inkább egymás felé bottal hadonászó öregekre. Egzotikum egyébként, hogy már fiatalon is meglelt és ravaszkodó hatást keltett, de még most, a hetvenet betöltve is van benne valami tiszta és gyereki.

Pont e „bohócság” félelmetes regiszterei ragadták meg a rendezőként is mindenkor operatőr Fehér Györgyöt. Haumann talán összes többi filmjében nem kapott annyi közelít, mint nála. A gúnyos mosolyok, provokatív vigyorok (*Szerelő*), a gyermeki szertelenségbe csomagolt állati kéj és a gátlástalan alakoskodás (*III. Richárd*), a skizofrén szólamokból kibomló kétségbeesett elidegenedtség (*A bosszú*), a komótos könnyörtelenség és az alantashoz hasonulás (*Szürkület*), a szenttelen züllöttség (*Szenvedély*) a közös filmek alakításainak útjelzői. Fehér – aki tagadhatatlanul vonzódt a teatralitáshoz – rendre megkínozta legkedvesebb színészét, a semmi fölött szerette kirántani alóla a szőnyeget. Sorsuk a rendező főiskolai vizsgájától (*II. Richárd*) összefonódik, sokat köszönhet egymásnak a két alkotó.

Szokás állítani Haumannról, hogy mindenevő. Ez nem igaz. Hátszélben is megérzi a szembejövő bukás sza-

gát, s ha teheti, nemet mond. Nem mindig teheti persze. Műfaji széles spektruma pedig nem mindenevő, hanem ez az a valami, amit színészmesterségnek hívnak, és amiről egyre többen kapnak papírt, de egyre kevesebben gyakorolják. Eljátszani a drámairodalom nagy hőseit, híres verseket szavalni önmagában nem több, mint egy egész életen át operettslágereket énekelni. A nagy színész onnan ismerzik meg, hogy Willy Loman és Harpagon, Tevje és Max (*Producerek*), Hókuszpók és Safranek, Louis de Funès és Peter Fitz, a Katona József Színház, a Tivoli és a Madách egyszerre jutnak róla eszünkbe.

Willy Loman Az ügynök halálában

Bócsi Krisztián felvétele